

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

POLONA KONJAR

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

SISBON – SLOVENSKI INFORMACIJSKI SISTEM BONITET

Ljubljana, april 2009

POLONA KONJAR

IZJAVA

Študentka Polona Konjar izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom doc. dr. Aljoše Valentinčiča in dovolim njegovo objavo na spletnih straneh fakultete.

Podpis: _____

V Ljubljani, 8. april 2009

KAZALO

UVOD	1
1 SISBON - od začetka do danes	2
1.1 Definicija SISBON	2
1.2 Uvajanje SISBON	2
1.3 Podpisnice Dogovora o postavitvi in uporabi informacijskega sistema SISBON	3
2 Podatki	4
2.1 Struktura podatkov	5
2.2 Dostop do podatkov	6
2.2.1 Vpogled komitenta v SISBON	6
2.2.2 Vpogled pooblaščenca v SISBON	7
3 Zakonska podlaga	8
3.1 Zakon o bančništvu (ZBan-1, 2006)	8
3.2 Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1, 2004)	9
3.3 Novela zakona ZBan – 1C (2009).....	11
3.3.1 Kritika novele zakona ZBan-1C.....	13
4 Kreditni biroji v tujini	14
4.1 ACCIS (Association of Consumer Credit Information Suppliers).....	14
4.2 Kreditni biro v Nemčiji - SCHUFA (Schutzgemeinschaft für allgemeine Kreditsicherung)	16
4.3 Kreditni biro v Avstriji - KSV1870 (Kreditschutzverband von 1870).....	17
4.4 Kreditni biro na Hrvaškem - HROK d.o.o. (Hrvatski register obveza po kreditima).....	18
4.5 Kreditni biro v Švici - Creditreform	19
5 Prednosti in slabosti SISBON	20
5.1 Prednosti SISBON	20
5.2 Slabosti (kritika) SISBON.....	21
SKLEP	24
Literatura in viri	26
PRILOGE	

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Polnopravne in pridružene članice ACCIS.....</i>	<i>15</i>
---	-----------

KAZALO PRILOG

<i>Priloga 1: Zahteva posameznika za izpis osebnih podatkov iz SISBON.....</i>	<i>1</i>
<i>Priloga 2: Zahteva posameznika za popravek osebnih podatkov v SISBON.....</i>	<i>2</i>
<i>Priloga 3: Vpogled v SISBON.....</i>	<i>3</i>
<i>Priloga 4: 72. člen Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o bančništvu (ZBan-1C).....</i>	<i>4</i>

UVOD

Banke in hranilnice so pred uvedbo SISBON imele relativno omejen dostop do informacij o zadolženosti fizičnih oseb. Pri sklepanju poslov so se morale zanašati na bančne izpise o poslovanju v preteklih mesecih, zato so večkrat naleteli na težave, saj so stranke pogosto precenjevale svojo kreditno sposobnost in kasneje težko odplačevale svoj dolg. Da bi se banke in hranilnice bolj zaščitile pred zapadlimi dolgovi, so v Sloveniji s 1. januarjem 2008 uvedli SISBON – slovenski informacijski sistem bonitet. Sistem omogoča celoten vpogled v finančno poslovanje fizične osebe od njene zadolženosti, limitov, kartic, poroštev do plačilne discipline v zadnjih letih. Ime sistema »sistem bonitet« pravzaprav ne ustreza njegovi funkciji. Bonitetna ocena pomeni oceno tveganosti fizične osebe (ali podjetja), da v prihodnosti ne bo poravnal svojih obveznosti. Ocene veljajo za vse osebe (podjetja), ki imajo podobne lastnosti tveganja. SISBON pa je sistem, ki prikazuje podatke o komitentih (osebni in poslovni podatki), na podlagi katerih se banke in hranilnice posamezno odločijo, kako bodo ti vplivali na poslovanje s stranko.

Namen diplomske naloge je predstaviti SISBON od oblikovanja koncepta do današnje uporabe. Fizičnim osebam želim predstaviti njihove pravice, ki jih imajo v zvezi s sistemom, predvsem pa kako uporaba vpliva na njihovo poslovanje. Zanima me, ali imajo komitenti pravico do vpogleda v SISBON in kaj storiti v primeru napačnih podatkov v sistemu? Katere podatke smejo pooblaščenca posredovati v sistem ter kdo so ti pooblaščenca? Kakšna je zakonska podlaga za SISBON? Cilj diplomske naloge je odgovoriti na omenjena vprašanja ter argumentirati pozitivna in negativna stališča sistema.

Diplomsko nalogo sestavlja pet poglavij. V prvem bom predstavila kaj je SISBON ter kakšen je njegov namen. Opisala bom dogajanje od leta 2004, ko se oblikujejo prvi načrti implementacije sistema, do posredovanja podatkov bank in hranilnic ter končne realizacije ter uporabe SISBON. Naštela bom podpisnice Dogovora o vzpostavitvi in uporabi informacijskega sistema SISBON in ostale udeležence ter naloge in obveznosti, ki jih morajo opravljati. V drugem poglavju bom opredelila strukturo podatkov, ki jih banke in hranilnice posredujejo v sistem z namenom, da bodo komitenti seznanjeni, katere informacije se shranjujejo v SISBON. V tem poglavju bom predstavila tudi dostop do podatkov v sistemu. Vpogled v bazo podatkov imajo le določeni pooblaščenca podpisnic, ki morajo ob vsakršnem vpogledu navesti namen poizvedovanja. Kakšne pravice pri dostopu do podatkov ima fizična oseba ter kako ravnati v primeru napačno evidentiranih podatkov, bom tudi predstavila v omenjenem poglavju. Zakonsko podlago SISBON bom opisala v tretjem poglavju, kjer sta natančneje komentirana predvsem zakona Zakon o bančništvu (ZBan-1) in Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1). Kako so kreditni biroji oblikovani v tujini bom opisala v četrtem poglavju. Za zgled bom opisala informacijski sistem v Avstriji, ki je prvi kreditni biro v Evropi ter v državah Nemčiji, Švici in na Hrvaškem. Večina evropskih kreditnih sistemov je združenih v združenju evropskih birojev ACCIS. Kateri so ti biroji in kakšno vlogo ima

ACCIS, boste spoznali v omenjenem poglavju. V zadnjem poglavju diplomske naloge bom predstavila še pozitivni in negativni pogled na SISBON različnih udeležencev.

1 SISBON - od začetka do danes

1.1 Definicija SISBON

Slovenski informacijski sistem bonitet ali **SISBON** je elektronski informacijski sistem, ki omogoča zbiranje in obdelovanje osebnih podatkov komitentov fizičnih oseb med podpisnicami (to so banke in hranilnice v okviru Združenja bank Slovenije) Dogovora o postavitvi in uporabi informacijskega sistema SISBON (v nadaljevanju Dogovor). Dogovor je bil s strani vseh podpisnic zadnjič podpisan decembra 2007, ko so k Dogovoru pristopile še nekatere banke in hranilnice. Na podlagi zbranih podatkov v SISBON lahko banke, hranilnice in hranilno-kreditne službe (podpisnice Dogovora) razberejo kakšna je zadolženost posameznika in korektnost izpolnjevanja obveznosti do banke ter se na podlagi teh podatkov, ki služijo kot dodatna informacija, odločijo za odobritev ali zavrnitev posla in določitev pogojev pri posamezni storitvi. Za članice Evropske Unije je bil predpisan informacijski sistem vzpostavljen v okviru Združenja bank Slovenije (v nadaljevanju ZBS) (SISBON, 2009).

Namen SISBON je, da bi se povečala kakovost postopka določanja o kreditni sposobnosti osebe ter da bi se preprečilo prezadolževanje in zloraba posameznikov. Ob vsaki nameravani sklenitvi posla je banka kot pooblaščenec upravičena preveriti podatke v SISBON z namenom preverjanja kreditne sposobnosti komitenta.

1.2 Uvajanje SISBON

Na omenjeni sistem je Slovenija dolgo čakala. V preteklosti so se manjše banke med seboj pogosto opozarjale, večje pa niso bile zainteresirane za vzpostavitev enotne baze podatkov o fizičnih osebah. Do vzpostavitve sistema so banke posamično ugotavljale boniteto komitentov, ki so jo določile na podlagi zbranih informacij. Poizvedbe so potekale preko različnih kanalov in na različne načine. Posle so sklepale na osnovi predloženih bančnih izpisov, plačilnih list in preko kreditnih posrednikov. Tovrstno poizvedovanje je bilo dolgotrajno tako za kreditojemalca kot tudi kreditodajalca. Poleg tega so prosilci kreditov pogosto precenjevali svoje zmožnosti odplačevanja, ki jih kasneje niso mogli odplačevati (Zaradi SISBON-a težje do posojila, 2009).

Načrt implementacije SISBON je bil sprejet ter vsebinsko in rokavno oblikovan na 9. seji skupščine ZBS leta 2004 in predstavlja osnovo za oblikovanje kreditnega biroja v slovenskem prostoru. Pred zamrznitvijo projekta leta 2005 je bila že pripravljena programska specifikacija in razvoj za testno fazo projekta. Celoten projekt je bil osnovan na dejstvu, da je za zbiranje,

obdelovanje in posredovanje podatkov komitentov, potrebna pisna privolitvev stranke. Stranka bi morala odobriti banki, da lahko ob vzpostavitvi sistema posreduje podatke, ki jih banka že ima v svoji bazi, hkrati pa bi moral vsak komitent ob vložitvi vloge za kredit priložiti privolitvev za vpogled pooblaščenca v sistem SISBON. Projekt so leta 2005 zamrznili zaradi uvedbe evra z namenom, da se aktivnosti po načrtih nadaljujejo kasneje.

Sprememba zakona o bančništvu ZBan-1 (Uradni list RS, št. 131/06) je stopila v veljavo 1. januarja 2007. Ta narekuje bankam izmenjavo informacij o boniteti strank. Bistvena sprememba zakona je bila, da banke ne potrebujejo privolitvev komitentov za zbiranje, obdelovanje in posredovanje podatkov o njih. Zaradi omenjene novosti je prišlo do spremembe koncepta prvotnega SISBON. Ponovno so odprli projekt 2. aprila 2007 ter s tem zagotovili dopolnitev in pripravo zagonske koncepcije projekta SISBON. V okviru ožje delavne skupine ZBS so glede na spremembe zakona pripravili prenovo systemske specifikacije. Na podlagi mnenja ministrstva za finance in pooblaščenca za varovanje osebnih podatkov so v sistem SISBON posredovani matični podatki o komitentu in matični podatki o poslih, sklenjeni od 1. januarja 2007 dalje.

Zbiranje podatkov lahko razdelimo v dve obdobji (Zagonska koncepcija SISBON-a, 2007):

- Prvo obdobje poteka do 1. začetnega polnjenja aplikacije SISBON (do 25. novembra 2007). 1. januarja 2008 sistem prvič zaživi v praksi, ko banke in hranilnice že lahko pogledajo v bazo podatkov. Omenjeni datum začetka delovanja je predpisan tudi s 412. členom ZBan-1.
- Drugo začetno polnjenje in posredovanje dogodkov s strani bank poteka do 30. junija 2008, ko so v sistemu zbrani celoviti podatki komitentov. Datum zadnjega polnjenja podatkov so banke v okviru ZBS določile same. Do 1. januarja so namreč nekatere podpisnice v sistem posredovale le posle, ne pa tudi dogodkov (ni bilo razvidno, ali so stranke korektno odplačevale dolg ali ne).

1.3 Podpisnice Dogovora o postavitvi in uporabi informacijskega sistema SISBON

Do 31. decembra 2007 je 21 podpisnic podpisalo Dogovor o vzpostavitvi in uporabi informacijskega sistema SISBON (v nadaljevanju Dogovor). Dogovor je akt, s katerim podpisnice urejajo svoja razmerja v zvezi z delovanjem SISBON z upoštevanjem Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1, Uradni list RS, št.86/04) in Zakona o bančništvu (ZBan-1).

Podpisnice Dogovora se ločijo na članice in pristopnice:

- **članice:** so banke in hranilnice, ki so članice Združenja bank Slovenije in so financirale vzpostavitev SISBON ali pa so pristopile kasneje (v nadaljevanju članice).
- **pristopnice:** so druge ustanove, ki niso banke in hranilnice, in so k Dogovoru pristopile s podpisom druge pogodbe.

Seznam podpisnic (SISBON, 2009):

Abanka Vipa d.d., Banka Celje d.d., Banka Koper d.d., Banka Sparkasse d.d., Banka Volksbank d.d., BKS Bank AG, Bančna podružnica, Delavska hranilnica, Deželna banka Slovenije d.d., Factor banka d.d., Gorenjska banka d.d., Hranilnica in posojilnica Vipava d.d., Hypo Alpe-Adria- Bank d.d., Hranilnica LON d.d., Nova Kreditna banka Maribor d.d., Nova Ljubljanska banka d.d., Poštna banka Slovenije d.d., bančna skupna Nove Kreditne banke Maribor, Probanka d.d., Raiffeisen banka d.d., SKB banka d.d. Ljubljana, UniCredit Banka Slovenije d.d., Zveza bank, r.z.o.j., Podružnica Ljubljana.

Podpisnice Dogovora uporabljajo SISBON, skrbijo za vnos podatkov v bazo, odgovarjajo strankam ali tretjim osebam za ažurnost in pravilnost podatkov o svojih komitentih ter pri tem skrbijo za dosledno upoštevanje zakona ZVOP-1 in ZBan-1. SISBON omogoča bankam in hranilnicam, da medsebojno izmenjujejo in obdelujejo podatke o boniteti strank, to je (SISBON, 2009):

- posredovanje podatkov in sprememb,
- zbiranje, združevanje in hranjenje podatkov na enem mestu,
- iskanje, uporabo in tiskanje podatkov,
- ter blokiranje in brisanje podatkov.

O odobritvi kredita še vedno odloča kreditodajalec sam, glede na svojo kreditno in poslovno politiko ter kreditno sposobnost in boniteto komitenta. Banke in hranilnice pa se z uporabo sistema SISBON, kjer lahko pogledajo v bazo podatkov svojih komitentov, sedaj lažje odločajo pri odobravanju kreditojemalcu.

Pri delovanju SISBON sta ključna tudi Združenje bank Slovenije (v nadaljevanju ZBS) in pogodbeni obdelovalec, ki pa nimata pravice ali pooblastil za vpogled v bazo podatkov komitentov podpisnic. ZBS v imenu podpisnic upravlja in zagotavlja pravilno in nemoteno delovanje SISBON, medtem ko pogodbeni obdelovalec skrbi za programsko (Adacta d.o.o.) in strojno opremo (SRC d.o.o.) ter fizično in elektronsko zaščito SISBON v skladu z zakonoma ZBan-1 in ZVOP-1.

2 Podatki

Podpisnice so po podpisu Dogovora s 1. januarjem 2008 začele uporabljati podatke iz SISBON, ki so bili do 30. junija 2008 celovito posredovani s strani bank in hranilnic. Podatki, ki jih podpisnice vnašajo v bazo SISBON se nanašajo na zadolženost in korektnost izpolnjevanja pogodbenih obveznosti. Banke in hranilnice na podlagi teh podatkov pridobijo realnejšo sliko o plačilni sposobnosti komitenta, na osnovi katere se oblikuje višina kredita in pogoji za posamezno storitev, ki jo posameznik lahko plača.

V sistemu SISBON so vključeni podatki fizičnih oseb in sicer:

- kreditojemalcev,
- porokov,

- imetnikov transakcijskim računom z odobrenimi izrednimi limiti,
- imetnikov kreditnih - revolving kartic.

Ob sklepanju novih poslov banki ali hranilnici ni potrebno pridobiti pisne privolitve za vpogled podatkov o komitentu. Vsi podatki v SISBON so obravnavani strogo zaupno, zato je za njihovo varnost in zaščito poskrbljeno s fizično in elektronsko opremo. Nadzoruje in preprečuje se nedovoljen in nezakonit poseg v sistem. Dostop do informacijskega sistema in identifikacija uporabnika sta nadzorovana z digitalnim elektronskim potrdilom, ki ga izdajajo javne kvalificirane certifikatske agencije v Sloveniji (SISBON, 2009).

2.1 *Struktura podatkov*

V sistemu SISBON so vneseni podatki o poslih, ki prikazujejo dejansko in potencialno zadolženost stranke, in sicer:

- tekoči podatki o novo odobrenih poslih,
- zgodovino sklenjenih poslov zadolževanja,
- zgodovino kreditnega odplačevanja stranke, kjer so vključeni pozitivni in negativni poslovni dogodki.

Podatki, ki so jih banke vsakodnevno dolžne posredovati v SISBON, zajemajo celotno sliko komitenta, torej njegove osebne matične podatke in matične podatke o poslih. Struktura podatkov glede na posamezen posel je sledeča (SISBON, 2009):

- **Matični podatki komitenta:** ime in priimek, davčna številka, kraj in datum rojstva, naslov začasnega in stalnega bivališča, zaposlitev. Podatki se hranijo toliko časa, dokler je v SISBON podatek o kateremkoli poslu pri katerikoli podpisnici Dogovora.
- **Matični podatki o poslih:** vrsta posla (osebni račun z odobrenim izrednim limitom, osebni ali stanovanjski kredit, kreditne in revolving kartice, osebno poroštvo, ostale terjatve, stornacija prijave posla), datum sklenitve posla, oznaka valute, znesek ob odobritvi, znesek obroka, vrsta obroka, odplačilna doba v mesecih, podatki o moratoriju, datum vnosa posla v SISBON. Podatki so v sistemu shranjeni še 6 let po zapadlosti ali ukinitvi posla.
- **Poslovni dogodki, ki vplivajo na potek posla:** odplačilo dolga, predčasno poplačilo, sprememba odplačilne dobe, sprememba obroka. Podatki so v sistemu shranjeni 6 let po zapadlosti posla ali datuma dogodka.
- **Poslovni dogodki, ki niso v skladu s pogodbo:** odpoved posla zaradi neplačila dolga, neplačan zapadli dolg, blokiranje, deblokiranje. Podatki so v SISBON shranjeni 6 let po datumu dogodka.

Podpisnice morajo v sistem posredovati vse posle, ki so jih sklenile s komitentom. Pri tem se evidentirajo tudi dogodki, ki opisujejo plačilno vedenje komitenta in so lahko pozitivni ali negativni:

- **Aktivni posli** so vsi tisti posli, kjer še potekajo aktivnosti pred datumom zapadlosti posla. Slednje pri kreditu pomeni, da se krediti še odplačujejo in da v sistemu še ni bil poročan datum zapadlosti. Ročnost odobrenega izrednega limita na osebnem računu pa še ni potekla.
 - **Aktivni posli s pozitivnimi dogodki:** so živi posli, na katerih potekajo aktivnosti korektnega poravnavanja obveznosti.
 - **Aktivni posli z negativnimi dogodki:** so živi posli, na katerih potekajo aktivnosti nekorektnega poslovanja.
- **Neaktivni posli** so vsi tisti posli, kjer je bila v sistemu že poročana zapadlost oziroma ukinitiv. Po ukinitvi poslov se podatki v sistemu hranijo še šest let in so vidni na vpogledih.
 - **Neaktivni posli s pozitivnimi dogodki:** so ukinjeni posli, na katerih so bili poročani pozitivni dogodki in označujejo korektnost poslovanja v preteklosti.
 - **Neaktivni posli z negativnimi dogodki:** so ukinjeni posli, na katerih so bili poročani negativni dogodki, ki označujejo nekorektnost poslovanja posameznika v preteklosti.

2.2 Dostop do podatkov

2.2.1 Vpogled komitenta v SISBON

Po zakonih ZVOP-1 in ZBan-1 ima vsaka fizična oseba pravico biti seznanjena o namenu obdelave njenih podatkov v SISBON, o tem kdo je upravljavec le-teh, ter do vpogleda svojih osebnih podatkov. Komitent lahko zaprosi za izpis podatkov iz SISBON pri čemer mora izpolniti obrazec »Zahteva posameznika za izpis osebnih podatkov iz SISBON« (priloga 1). Odda ga lahko pri katerikoli banki ali hranilnici, ki je podpisnica Dogovora, ter priložiti originalno potrdilo o davčni številki, saj se na ta način preprečuje dostop do podatkov tretjim osebam. Komitent mora izpis podatkov prejeti po pošti, najkasneje v 15 dneh od prejema njegove pisne zahteve, in sicer tako, da upravljavec (to je bančni uslužbenec, ki ni pooblaščen za uporabo SISBON) nima vpogleda v odgovor. Iz izpisa je razvidno tudi, kdo, kdaj in s kakšnim namenom je v zadnjih 12 mesecih od dneva zahtevka poizvedoval o podatkih. Oseba ima tudi pravico do vpogleda v vire, ki so podlaga za podane podatke. Zahteva ga lahko pri podpisnici Dogovora, ki je upravljala z omenjenimi podatki in jih posredovala v SISBON (SISBON, 2009).

Z vsemi podatki je lahko seznanjena le stranka, medtem ko banka oziroma pooblaščenec vidi le kumulativne podatke. To pomeni, da banka vidi le pozitivne in negativne dogodke, ne pa tudi katera banka je dogodke posredovala v sistem. Na ta način se preprečuje, da bi banka zbrane informacije lahko koristila v marketinške namene, ali pa bi se na primer seznanila kateri posli se sklepajo pri drugih bankah. Zahteva stranke za vpogled v svoje podatke je zaenkrat še brezplačen.

Kot pojasnjuje vodja projekta SISBON, Hermina Govekar Vičič, je v letu 2008 1363 komitentov zahtevo izpis svojih podatkov, kar je manj kot 1% vseh vpisanih v SISBON (Ugovšek, 2008).

Stranka lahko podatkom v SISBON nasprotuje, pri čemer lahko po 32. členu ZVOP-1 zahteva njihov popravek ali izbris. Izpolniti mora obrazec »Zahteva posameznika za popravek osebnih podatkov v SISBON« (priloga 2) pri tisti banki oziroma hranilnici, pri kateri je bil posel sklenjen. Podpisnica Dogovora mora ob utemeljeni zahtevi popraviti, dopolniti ali izbrisati podatke v roku 15 dni od vloge zahtevka in o tem obvestiti komitenta (SISBON, 2009).

2.2.2 Vpogled pooblaščenca v SISBON

Vpogled v bazo podatkov imajo le določeni bančni uslužbenci podpisnic Dogovora, ki lahko dostopajo le z digitalnim elektronskim potrdilom, ki ga izdajajo javne kvalifikacijske certifikatske agencije v Sloveniji. Vpogledi se izvajajo samo v primeru, ko je stranka oddala vlogo za odobritev posla in ne v primeru informativnega izračunavanja. Za vpogled v sistem pooblaščenec ne potrebuje odobritve komitenta.

Pooblaščenec (to je bančni uslužbenec, ki ima digitalni certifikat za dostop do podatkov v SISBON) lahko dostopa do podatkov le v primerih:

- sklepanja novega posla s komitentom,
- izterjave zapadlih obveznosti,
- reklamacije komitenta (kadar komitent nasprotuje vnesenim podatkom),
- posodabljanja njegovih matičnih podatkov.

Pri tem mora izpolniti obrazec »Vpogled v SISBON« (priloga 3), kjer mora namen tudi obrazložiti. Pooblaščenca oseba mora navesti šifro banke, ki je izvedla vpogled, šifro uporabnika, namen vpogleda, datum vpogleda, ime banke, ime uporabnika in šifro poizvedbe. Izpisan vpogled se priloži vlogi za sklenitev posla in se hrani v skladu z navodili za posamezen posel. To velja tudi v primeru, da je banka odobritev posla zavrnila ali pa je prekinjen na željo komitenta.

Vsak vpogled v podatke se nadzoruje in beleži skupaj z odgovori na vse poizvedbe komitenta, saj so osebni podatki v sistemu strogo zaupni in v skladu z zakonom ZBan-1 in ZVOP-1 obravnavani kot poslovna skrivnost. Združenje bank Slovenije in pogodbeni obdelovalec podatkov nimata pravice do vpogleda v podatke. Le hranilnice in banke, ki upravljajo s podatki in so hkrati tudi uporabnice podatkov drugih podpisnic Dogovora, imajo vpogled v bazo podatkov v SISBON (SISBON, 2009).

3 Zakonska podlaga

Izvedba sistema SISBON ima tudi zakonsko podlago, ki je natančno opredeljena v Zakonu o bančništvu (v nadaljevanju ZBan-1) in Zakonu o varstvu osebnih podatkov (v nadaljevanju ZVOP-1).

3.1 Zakon o bančništvu (ZBan-1, 2006)

ZBan-1 (Uradni list RS, št. 131/06) predpisuje, da morajo banke oziroma interesno združenje bank organizirati sistem izmenjave podatkov o fizičnih osebah, ki se bodo rabili izključno za namen, za katerega so bili podatki pridobljeni. V omenjenem zakonu je določen tudi datum, od katerega dalje mora sistem zaživeti tudi v praksi (1. januar 2008). V nadaljevanju navajam člene zakona, ki navedeno tudi opredeljujejo.

Poglavje: Bančno interesno združenje (390. člen)

(3) Vse banke morajo, ne glede na to, ali so članice bančnega interesnega združenja, organizirati sistem izmenjave informacij o boniteti strank, ki so fizične osebe, med bankami iz 4. točke drugega odstavka 215. člena tega zakona. Ta sistem lahko za banke organizira tudi bančno interesno združenje.

(4) Banke morajo v sistem iz tretjega odstavka tega člena posredovati informacije o boniteti svojih strank.

Poglavje: Prehodne in končne določbe (412. člen)

Banke morajo vzpostaviti sistem izmenjave informacij o boniteti strank v skladu s tretjim in četrtim odstavkom 390. člena tega zakona in zagotoviti začetek njegovega delovanja do 1. januarja 2008.

Poglavje: Varovanje zaupnih podatkov (215. člen)

(1) Člani organov banke, delničarji banke, delavci banke oziroma druge osebe, ki so jim v zvezi z njihovim delom v banki oziroma pri opravljanju storitev za banko na kakršen koli način dostopni zaupni podatki iz 214. člena tega zakona, teh podatkov ne smejo sporočiti tretjim osebam niti jih sami uporabiti ali omogočiti, da bi jih uporabile tretje osebe.

(2) Dolžnost varovanja zaupnih podatkov ne velja:

1. če stranka izrecno pisno pristane, da se sporočijo posamezni zaupni podatki;
2. če te podatke potrebuje Banka Slovenije oziroma drug nadzorni organ za potrebe nadzora, ki ga vodi v okviru svojih pristojnosti;

3. v primerih posredovanja podatkov nadrejenim družbam v zvezi z nadzorom na konsolidirani podlagi v skladu z določbami pododdelka 7.9.3. tega zakona ali v skladu z ZFK;
4. za izmenjavo informacij o boniteti strank med bankami ali znotraj bančne skupine za namen upravljanja s kreditnim tveganjem in
5. v drugih primerih, ki jih določa zakon.

Poglavje: Varovanje zaupnih podatkov (216. člen)

Banka Slovenije oziroma drugi organi in osebe smejo podatke, ki so jih pridobili na podlagi drugega odstavka 215. člena tega zakona, uporabiti izključno za namen, za katerega so bili podatki pridobljeni.

Leasinske hiše naj bi po prvotnih spremembah ZBan, ki jih je predlagala vlada, imele dostop do podatkov o komitentih v SISBON, vendar je po posredovanju informacijske pooblaščenke oblikovan predlagani člen zakona tako, da imajo sedaj dostop do podatkov o komitentih le tiste leasinske hiše, ki so v lasti bank. Na ZBS so prepričani, da sedanji sistem ni celovit, saj dostop ni omogočen vsem finančnim organizacijam, kar lahko ogroža celotno stabilnost finančnega sistema. Zato na ZBS predlagajo izpustitev določbe k spremembi zakona, s čimer bi dostop do podatkov imele vse leasinske hiše, ne le tiste v lasti bank. Tako bi bila slika o zadolženosti komitenta bolj jasna, saj se posameznik ne bo mogel zadolževati pri drugih ponudnikih finančnih storitev, in prikrivati tega drugim bankam in hranilnicam. Informacijska pooblaščenka opozarja, da evropska zakonodaja zahteva zbiranje podatkov o fizičnih osebah le na ravni bančnega sistema in ne zahteva ugotavljanja bonitetnega stanja na ravni drugih finančnih inštitucij zunaj bančnega sistema. Razširitev dostopa pooblaščenk na raven leasinskih hiš bi lahko sprožilo zahteve tudi iz drugih strani, kot so izdajatelji kartic, trgovskih verig itd. (Zimic, 2009).

3.2 Zakon o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1, 2004)

ZVOP- 1 (Uradni list RS, št. 86/04) opredeljuje pravice posameznika v zvezi z njegovimi osebnimi podatki. Posameznika seznanja s pravico do vpogleda v zbrane podatke, v kolikšnem času mora dobiti izpis vseh podatkov, kakšne so njegove pravice v zvezi napačnimi podatki, ki so vneseni v sistem itd.

Poglavje: Pravice posameznika (30. člen)

(1) Upravljavlec osebnih podatkov mora posamezniku na njegovo zahtevo:

1. omogočiti vpogled v katalog zbirke osebnih podatkov;
2. potrditi, ali se podatki v zvezi z njim obdelujejo ali ne, in mu omogočiti vpogled v osebne podatke, ki so vsebovani v zbirki osebnih podatkov in se nanašajo nanj, ter njihovo prepisovanje ali kopiranje;

3. posredovati izpis osebnih podatkov, ki so vsebovani v zbirki osebnih podatkov in se nanašajo nanj;
4. posredovati seznam uporabnikov, katerim so bili posredovani osebni podatki, kdaj, na kakšni podlagi in za kakšen namen;
5. dati informacijo o virih, na katerih temeljijo zapisi, ki jih o posamezniku vsebuje zbirka osebnih podatkov, in o metodi obdelave;
6. dati informacije o namenu obdelave in vrsti osebnih podatkov, ki se obdelujejo, ter vsa potrebna pojasnila v zvezi s tem;
7. pojasniti tehnične oziroma logično-tehnične postopke odločanja, če izvajajo avtomatizirano odločanje z obdelavo osebnih podatkov posameznika.

Poglavje: Pravice posameznika (31. člen)

(2) Upravljevec osebnih podatkov mora posamezniku omogočiti vpogled, prepis, kopiranje in potrdilo po 1. in 2. točki prvega odstavka 30. člena tega zakona najkasneje v 15 dneh od dneva, ko je prejel zahtevo, ali ga v istem roku pisno obvestiti o razlogih, zaradi katerih vpogleda, prepisa, kopiranja ali izdaje potrdila ne bo omogočil.

(5) Stroške v zvezi z zahtevo in vpogledom iz tega člena krije upravljavec zbirke osebnih podatkov.

S spremembo zakona ZVOP-1A (Uradni list RS, št. 67/07), na dan 20. julija 2007 je bilo v 31. členu dodano, da se za vpogled zaračuna zgolj materialne stroške, po v naprej znanem ceniku. Cenik bo podpisal minister pristojen za pravosodje, ki bo oblikovan na podlagi Informacijske pooblaščenke, ter objavljen v Uradnem listu RS.

Poglavje: Pravice posameznika (32. člen)

(1) Upravljevec osebnih podatkov mora na zahtevo posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki, dopolniti, popraviti, blokirati ali izbrisati osebne podatke, za katere posameznik dokaže, da so nepopolni, netočni ali neažurni ali da so bili zbrani ali obdelani v nasprotju z zakonom.

(2) Upravljevec osebnih podatkov mora na zahtevo posameznika obvestiti vse uporabnike osebnih podatkov in pogodbene obdelovalce, katerim je posredoval osebne podatke posameznika, preden so bili izvedeni ukrepi iz prejšnjega odstavka, o njihovi dopolnitvi, popravku, blokiranju ali izbrisu po prejšnjem odstavku. Izjemoma mu tega ni potrebno storiti, če bi to povzročilo velike stroške, nesorazmerno velik napor ali zahtevalo veliko časa.

Poglavje: Pravice posameznika (33. člen)

(4) Če upravljavec osebnih podatkov sam ugotovi, da so osebni podatki nepopolni, netočni ali neažurni, jih dopolni ali popravi in o tem obvesti posameznika, če zakon ne določa drugače.

Poglavje: Področje ureditve (72. člen)

(1) Upravljavec osebnih podatkov lahko uporablja osebne podatke posameznikov, ki jih je zbral iz javno dostopnih virov ali v okviru zakonitega opravljanja dejavnosti, tudi za namene ponujanja blaga, storitev, zaposlitev ali začasnega opravljanja del z uporabo poštnih storitev, telefonskih klicev, elektronske pošte ali drugih telekomunikacijskih sredstev (v nadaljnjem besedilu: neposredno trženje) v skladu z določbami tega poglavja, če drug zakon ne določa drugače.

(2) Za namene neposrednega trženja lahko upravljavec osebnih podatkov uporablja le naslednje osebne podatke, ki jih je zbral v skladu s prejšnjim odstavkom: osebno ime, naslov stalnega ali začasnega prebivališča, telefonsko številko, naslov elektronske pošte ter številko telefaksa. Na podlagi osebne privolitve posameznika lahko upravljavec osebnih podatkov obdeluje tudi druge osebne podatke, občutljive osebne podatke pa le, če ima za to osebno privolitev posameznika, ki je izrecna in praviloma pisna.

3.3 *Novela zakona ZBan – 1C (2009)*

Spremenjeni Zakon o bančništvu (ZBan-1) je stopil v veljavo 28. marca 2009. Novela zakona ZBan-1C (Uradni list RS, št. 19/09) prinaša novosti tudi na področju informacijskega sistema bonitet, saj se spremenita 215. člen v zvezi z varovanjem zaupnih podatkov in 390. člen ZBan-1, ki zadeva SISBON. 72. člen zakona ZBan-1C je v celoti dodan v prilogi 4.

47. člen (ZBan-1C) – dopolnitev 215. člena

V drugem odstavku 215. člena se 4. točka spremeni tako, da se glasi:

- »4. za izmenjavo informacij o boniteti strank za namen upravljanja s kreditnim tveganjem:
- med bankami in finančnimi institucijami iz drugega odstavka 390.a člena tega zakona,
 - znotraj bančne skupine ali
 - z bankami držav članic ali sistemi za izmenjavo informacij o boniteti strank, organiziranih v drugih državah članicah, glede informacij o boniteti strank, ki so pravne osebe, in.«

Z drugimi besedami zakon pravi, da dolžnost varovanja zaupnih podatkov ne velja v primeru obdelovanja, posredovanja in uporabe informacij o stranki v SISBON, za namen informiranja o kreditni sposobnosti komitenta. Izmenjava podatkov je navedena po alinejah in dovoljuje tudi posredovanje med bankami držav članic EU. SISBON je vključen tudi v združenje ACCIS (glej točko 4.1), kjer so članice tudi druge evropske države s svojimi bonitetnimi sistemi.

72. člen (ZBan-1C)- dopolnitev 390. člena

72. člen novele ZBan-1C je v celoti izpisan v prilogi 4. Spremembe 390. člena, ki so pomembne pri diplomski nalogi, povzemam v nekaj stavkih. Za 390. členom se doda novi

390.a člen, ki se glasi: »zbiranje in obdelovanje ter sistem izmenjave informacij o boniteti strank.« Novi zakon natančno opredeli udeležence, ki imajo vpogled in smejo upravljati s SISBON. Vključene so vse banke in hranilnice, ne glede na to, ali so članice Združenja bank Slovenije. Poleg omenjenih po novem sodelujejo tudi vse finančne institucije, ki se ukvarjajo s finančnim zakupom (leasing), ter vse pravne osebe, ki opravljajo storitev izdaje osebnih kartic z odloženim plačilom. Zakon določa tudi upravljavca sistema, ki je bodisi bančno interesno združenje, ali pa posebna pravna oseba, ki jo za ta namen izberejo banke, hranilnice itd.

Novi zakon natančno opredeljuje spekter podatkov, ki jih udeleženci lahko posredujejo v SISBON. Glede na dosednji izbor podatkov, ki so jih banke in hranilnice v okviru ZBS pred oblikovanjem zakona same določile (natančneje so opredeljene v poglavju 2.1), je vlada sprejela veliko večji obseg podatkov o komitentu, ki jih bodo podpisnice po novem lahko zbirale. Glede na dosedanje podatke, ki so jih banke in hranilnice zbirale, novela dovoljuje tudi:

- **pri transakcijskemu računu:** podatek, ali je odobrena redna ali izredna prekoračitev stanja na tem računu, in znesek odobrene prekoračitve;
- **pri poslih finančnega zakupa (leasing):** datum sklenitve pogodbe, znesek odobrenega kredita, znesek neodplačanega dela obveznosti, znesek in vrsta posamezne anuitete oziroma obroka, odplačilna doba;
- **pri garancijah in meničnih avalih:** datum izdaje garancije oziroma meničnega avala, znesek, za katerega je bila izdana garancija oziroma menični aval;
- **pri prevzetih poroštvih za druge osebe:** zakon navaja prepoved navajanja podatkov o osebnem imenu ali firmi glavnega dolžnika;
- **v primeru, da oseba zamudi z izpolnitvijo posamezne obveznosti do banke ali druge finančne institucije v katerem koli poslu v znesku, ki presega 10 EUR in je obdobje zamude daljše od 90 dni:**
 - datum nastanka zamude,
 - znesek obveznosti, s plačilom katere je oseba v zamudi,
 - podatek, ali je bil zaradi izterjatve obveznosti začel postopek prisilne izterjave,
 - odpoved pogodbe zaradi zamude z izpolnitvijo obveznosti,
 - podatek, da je bil zaradi zamude z izpolnitvijo obveznosti blokiran transakcijski račun osebe, in podatek o ponovni deblokaciji računa,
 - obdobje in vrsta morebitnega moratorija.

Zakon prepoveduje, da bi se banke na podlagi podatkov o garancijah in meničnih avalih ali na podlagi osebnih kartic z odloženim plačilom in kreditnih karticah odločale o odprtju transakcijskega računa. V primeru utemeljene ugovora stranke glede podatkov v SISBON, mora banka oziroma druga finančna institucija napako popraviti v roku 3 delavnih dni. Enako velja tudi za napake, ki jih banka, hranilnica itd. sama ugotovi. Rok, v katerem je bilo potrebno popraviti napako, je bil do sedaj najkasneje v 15 dneh od vloge zahtevka fizične osebe. Novi zakon prinese tudi spremenjeno dobo hranjenja podatkov v SISBON. Negativni dogodki pri posameznem poslu se hranijo 4 leta po prenehanju obveznosti, medtem ko se

pozitivni dogodki hranijo 1 leto po prenehanju obveznosti. Do sedaj so se v SISBON dogodki posameznega posla shranjevali (pozitivni in negativni) 6 let.

Upravljalavec sistema mora vse točke tega člena preoblikovati tako, da bodo zaživel tudi v praksi. Določiti mora tehnične pogoje za dostop članov do sistema in poskrbeti za druge ukrepe zavarovanja osebnih podatkov. Pred začetkom uporabe spremenjenega sistema mora upravljalavec sistema pridobiti soglasje Informacijskega pooblaščenca Republike Slovenije.

78. člen

78. člen ZBan-1C določa datume oziroma mejnike, ko se morajo določeni členi izpolniti tudi v praksi. Banke morajo do **1. januarja 2010** posredovati v SISBON vse tiste podatke, ki jih do uveljavitve tega zakona še niso bile dolžne. Do **1. januarja 2010** se morajo v sistem bonitet vključiti leasinske hiše, medtem ko je rok priključitve izdajateljev osebnih kartic z odloženim plačilom do **1. januarja 2011**. Upravljalavec sistema mora do **31. decembra 2009** uskladiti delovanje sistema tako, da bo vključil člene zakona. To pomeni, da najkasneje z omenjenim datumom začnejo veljati tudi vse spremembe, ki so nastale s spremembo zakona (izbris dogodkov posameznega posla, popravek napak v 3 dneh itd.).

3.3.1 Kritika novele zakona ZBan-1C

Zakonodajalec v novem zakonu, kljub velikemu prizadevanju Zveze potrošnikov Slovenije (ZPS), ni upošteval nobenega njihovega predloga. ZPS je sicer podprl novelo zakona, saj je sedaj natančno opredeljeno katere podatke uporabniki lahko zbirajo, kdo so uporabniki baze podatkov ter koliko časa se hranijo. Kljub temu pa obžalujejo, da ni bila upoštevana nobena njihova kritika. ZPS je namreč mnenja, da zakon sedaj omogoča preširok obseg udeležencev (tudi leasinske hiše in izdajatelji kartic), ki so popolnoma nepotrebni. Hranilnice in banke bi lahko te informacije dobile tudi iz drugih virov, kot so na primer mesečni izpisi komitenta. Poleg tega so centralizirano zbrani podatki (na enem mestu) izpostavljeni večji možnosti zlorabe podatkov ter nevarnosti uporabe za trženjske namene. Dostop leasinskim hišam in izdajateljem kartic je dodaten alibi za lobistične pritiske, da bi se v sistem priključili tudi drugi ponudniki. Trenutno je SISBON voden znotraj bančnega sistema, saj ga organizira, upravlja in vodi ZBS. Vendar zakon dovoljuje upravljanje bonitetnega sistema tudi zasebnim družbam, kar predstavlja nevarnost po dobičkonosnem trženju z zbranimi informacijami. Novela zakona ne preprečuje čezmernega prezadolževanja posameznika, saj je vpogled v bazo podatkov le pravica bank in drugih finančnih institucij. Pred odobritvijo kredita bi namreč vsi udeleženci morali preveriti podatke v SISBON in s tem preveriti kreditno sposobnost komitenta. Glede na zbrane podatke bi morali določiti višino, ki jo je komitent sposoben odplačati, ne pa višino, ki jo bo stranka odplačevala do konca svojega življenja (Križnik, 2009, str. 16).

4 Kreditni biroji v tujini

Slovenija kot članica EU sledi evropskim predpisom in standardom pri sklepanju poslov, kjer varuje tako komitente kot tudi finančne institucije. Večina evropskih držav že ima oblikovan sistem za ugotavljanje bonitet strank in so tako kot Slovenija združene v evropskem združenju ACCIS, ki predstavlja skupne interese. Kar tretjino članic ACCIS so tako kot SISBON ustanovile banke. Prvi sistem zbiranja podatkov z namenom informiranja in ugotavljanja bonitet je imela Avstrija, ki je leta 1870 ustanovila združenje Kreditschutzverband. Sledila ji je Švica s Creditreform leta 1888, kasneje pa tudi druge države. V tem poglavju predstavljам evropsko združenje kreditnih birojev ACCIS in bonitetni sistem v Avstriji, Švici, na Hrvaškem in v Nemčiji, ki je bil na začetku tudi zgled za vzpostavitev SISBON.

4.1 ACCIS (*Association of Consumer Credit Information Suppliers*)

ACCIS je združenje evropskih kreditnih birojev. Kreditni biroji so informacijske agencije, ki zbirajo, obdelujejo in posredujejo informacije z namenom oblikovanja »credit scoring« oziroma da se oceni boniteta komitenta. ACCIS je bil ustanovljen oktobra 1990 v Dublinu, od novembra 2006 dalje pa je registriran kot mednarodno neprofitno združenje pod okriljem belgijskega prava s sedežem v Bruslju. Evropsko združenje deluje s ciljem izmenjave izkušenj in idej, da bi se oblikovala najboljša praksa informiranja o boniteti strank na evropskem nivoju. Želi oblikovati pravno okolje, kjer bodo lahko njegove članice naprej izvajale in razvijale svoje storitve tako doma, kot tudi v Evropi. Namen združenja je, da predstavi, zaščiti in ohrani interese svojih članic, ter jih zastopa in zagovarja pred državnimi organi, javnostjo in drugimi tretjimi strankami.

ACCIS vključuje 34 polnopravnih članic iz 24. evropskih držav ter 7 pridruženih članic iz šestih drugih držav po svetu. Član lahko postane vsaka organizacija, ki se ukvarja z zagotavljanjem informacij o komitentih za dodelitev kredita (Role of ACCIS, 2009).

Tabela 1: Polnopravne in pridružene članice ACCIS

	država	polnopravne članice
1	Avstrija	Kreditschutzverband von 1870
2	Belgija	Banque Nationale de Belgique
3	Hrvaška	HROK d.o.o.Croarian Credit Information Registry
4	Češka	Czech Credit Bureau CCB
5	Danska	Debitor Registret A/S
6	Danska	Experian A/S
7	Finska	Suomen Asiakastieto OY
8	Nemčija	CEG Creditreform Consumer GmbH
9	Nemčija	InFoScore Consumer Data GmbH
10	Nemčija	SCHUFA Holding AG
11	Velika Britanija	Callcredit
12	Velika Britanija	Equifax Plc
13	Velika Britanija	Experian Ltd
14	Grčija	Tiresias
15	Madžarska	BISZ Central Credit Information Plc
16	Irska	Creditinfo Group
17	Irska	Irish Credit Bureau
18	Italija	CRIF S.p.A.
19	Italija	CTC consorzio per la tutela del credito
20	Italija	Experian Ltd
21	Nizozemska	BKR Stichting Bureau Krediet Registratie
22	Nizozemska	Experian Nederland BV
23	Poljska	Biuro Informacji Kredytowej
24	Poljska	Krajowy Rejestr Długów Biuro Informacji Gospodarczej SA
25	Romunija	Biroul de Credit S.A.
26	Rusija	National Bureau of Credit Histories (NBCH)
27	Srbija	Kreditni Biro
28	Slovakija	SCB, Slovak Credit Bureau s.r.o.
29	Slovenija	Sisbon
30	Španija	Equifax Ibérica S.L.
31	Španija	Experian Bureau de Crédito S.A.
32	Švedska	Upplysnings Centralen UC AB
33	Švica	Schweiz. Verband Creditreform
34	Turčija	KKB Kredi Kayit Bürosu A.S.
	država	pridružene članice
1	Čile	DATABUSINESS S.A.
2	Japonska	Credit Information Center Corp.
3	Japonska	Japan Information Center Corp.
4	Koreja	Korea Information Services
5	Mehika	Buro de Credito Transunion de Mexico SA SIC
6	Repubila Kitajska (Tajvan)	Joint Credit Information Center
7	Združene države Amerike	Trans Union Limited

Vir: Združenje ACCIS, Membership.

Medtem ko SISBON vključuje le podatke fizičnih oseb (matične osebne podatke ter pozitivne in negativne informacije poslovanja), druge članice ACCIS opravljajo tudi druge aktivnosti (Lajh, 2008):

- izdelava bonitetne ocene,
- spremljanje likvidnosti strank,
- izterjatve,
- pomoč pri prisilnih poravnava,
- pravno svetovanje,
- svetovanje kako se zaščititi pred zlorabo podatkov,
- izobraževanja,
- odkrivanje oseb, ki zaradi zadolženosti izginejo,
- informacijsko tehnologijo za upravljanje s strankami in finančnimi tveganji,
- varovanje pred goljufijami z nepremičninami.

4.2 Kreditni biro v Nemčiji - SCHUFA (Schutzgemeinschaft für allgemeine Kreditsicherung)

SCHUFA je nemški kreditni biro, ustanovljen leta 1927 v Berlinu in spada med najstarejše na svetu. Začeli so kot majhno podjetje BEWAG, v privatni lasti, ki je proizvajalo in ponujalo elektriko. Podjetje je prodajalo tudi sesalnike, hladilnike in kuhalne plošče, ki so jih Berlinčani lahko kupovali na obroke. Mesečno so prejeli račun za elektriko ter obrok za električno napravo. BEWAG je oblikoval sistem informiranja na podlagi pozitivne liste strank, ki so redno odplačevale obroke. Tako se je lahko prodajni oddelek pred sklenitvijo pogodbe pozanimal o plačilnem vedenju potencialne stranke. Ta ideja se je oblikovala v neodvisno institucijo Schutzgemeinschaft für allgemeine Kreditsicherung ali SCHUFA («Skupnost za varovanje kreditov») ustanovljeno v Berlinu leta 1927. Z razvojem osebnih računalnikov in IT sistema je v 70. letih prenesla podatke iz kartonskih kartic, kjer so bili do takrat zapisani podatki, v elektronsko obliko. Leta 2000 SCHUFA dobi novo strukturo in usmeritev. Z združitvijo osmih regionalnih družb SCHUFA in Zvezne SCHUFA so ustanovili SCHUFA Holding d.d., kjer so glavne aktivnosti upravljanje z informacijami, management odločanja, credit scoring in rešitve.

Pogodbeniki (člani) SCHUFE, ki uporabljajo njihove informacije in ostale storitve, so (SCHUFA, 2009):

- zasebne banke,
- posojilnice,
- specializirane kreditne institucije,
- hranilnice,
- trgovci na drobno,
- podjetja za kataloško prodajo,
- ponudniki elektrike, zemeljskega plina in telekomunikacij.

SCHUFA je družba, ki se izključno opira le na podatke, ki jih prejme od svojih pogodbenih partnerjev. Podatki, ki jih SCHUFA zbira, so:

- osebni podatki (ime, priimek, datum rojstva, naslov, začasni naslov, tudi podatki, če oseba živi v tujini);
- podatki o plačilnem vedenju:
 - tip A informacij: podatki o bančnem/ mobilnem/ kreditnem računu, zakupni pogodbi, transakcijah in plačilih, posojilu in jamstvu itd.
 - tip B informacij: podatki o dolžini kredita, kakšno je odplačevanje obrokov (motnje in prekinitve odplačevanja) itd.

Na podlagi zbranih informacij, ki jih SCHUFA prejme od pogodbenic o stranki, oblikuje bonitetno oceno. Za vsako področje (kredit, kataloška prodaja, telekomunikacije itd.) se oblikuje drugačna ocena. Ocenjevanje poteka ne glede na osebne podatke, ampak se jo sestavi glede na primerljivo skupino oseb s podobnimi podatki. Ocena stranke ni odvisna od tega, kje je stranka zaposlena in višine njene plače, saj SCHUFA podatkov o premoženju in zaposlitvi ne sme zbirati.

Vsak posameznik mora ob vlogi za kredit, leasing itd. izpolniti formular, kjer se seznanj z delovanjem SCHUFA in dovoli uporabo podatkov za ugotavljanje bonitetnega stanja. V primeru, da stranka ne podpiše SCHUFA klavzule, prošnja za odobritev kredita ni odobrena (15 Fragen und Antworten zur Schufa mit einem Musterbrief: »Wie wehre ich mich gegen falsche Einträge bei den Schufa!«, 2009).

4.3 Kreditni biro v Avstriji - KSV1870 (Kreditschutzverband von 1870)

KSV je bil ustanovljen 10. aprila 1870 na Dunaju kot prva organizacija te vrste v Evropi. Je vodilno združenje varstva upnikov v Avstriji z namenom zaščite poslovnežev pred finančno izgubo in s tem načinom ohranja njihovo likvidnost. KSV ponuja poleg zbiranja informacij o strankah tudi druge storitve, ki so vse skupaj združene v KSV1870 Holding AG. Znotraj združenja sta podjetji KSV1870 Information GmbH, ki ponuja poslovne in privatne informacije, ter KSV1870 Forderungsmanagement GmbH, ki ponuja zbirko storitev za zmanjšanje terjatev in povečanje likvidnosti.

Ponudba KSV zajema:

1. poročila o solventnosti komitenta banke (njeno finančno stanje in zgodovina odplačevanja);
2. FSV Information spremlja finančno poslovanje komitenta namesto banke, da lahko čim prej reagira;
3. FSV Forderungsmanagement skrbi za zbiranje dolgov strank. Zagotavlja hitro posredovanje z ustreznimi ukrepi, da banka dobi svoj denar nazaj;
4. ščiti kreditorejmalce in hkrati bankam ponuja najboljše rešitve v primeru nesolventnosti;

5. skrbi za zanesljive in kakovostne podatke, ki so podlaga za trženje strank.

Dostop do baze podatkov imajo samo banke in druge institucije, ki imajo veljavno pogodbeni dostop. Preden banka, hranilnica itd. vpogleda v bazo, mora prejeti posameznikovo pisno dovoljenje.

Informacije o potrošnikih so v KSV1870 zbrane v 3 bazah:

1. Kleinkreditevidenz (KKE),
2. Warenkreditevidenz (WKE),
3. Wrenliste (WL).

V KKE bazi so shranjeni naslednji podatki:

- osebni podatki (ime, datum rojstva, naslov);
- finančni podatki o višini posojila, datum sklenitve posla, odplačilna doba, datum zadnjega plačila dogaja, porok;
- negativni dogodki: opomini, zapadli dolg itd.

Obseg podatkov je odvisen od posameznega posla (od splošnih informacij o kreditu, plačilnih težav). V WKE bazi banka oziroma druge institucije preveri ali je oseba imela težave pri odplačevanju obveznosti pri poslih v preteklosti. Tu so evidentirane izvršbe, izterjatve dolga agencij, sodišč, izvajanja postopkov v primeru nesolventnosti. WL baza je interna baza podatkov bank, ki vsebuje podatke o posamezniku o nedovoljeni uporabi bankomata ali kreditnih kartic, nedovoljeni izdaji čekov ali da ima zapadlost plačil pri tekočem računu, kreditu ali kreditnih karticah.

Vsaka fizična oseba ima pravico do brezplačnega vpogleda v svoje osebne podatke, ki so zapisani v bazi KSV1870. Za vpogled lahko zaprosi preko e-maila, faxes, spletne strani KSV1870 ali pošte, ob čemer mora navesti ime, naslov in rojstni datum. Izpis svojih podatkov prejme v roku enega tedna na domači naslov s priporočeno pošto. Za prevzete mora priložiti osebni dokument s sliko. Izpis iz baze je brezplačen, povrniti je potrebno le stroške poštnine (KSV1870, 2009).

4.4 Kreditni biro na Hrvaškem - HROK d.o.o. (Hrvatski register obveza po kreditima)

HROK je podjetje, ki ga je oblikovalo 20 bank Republike Hrvaške z namenom izvajanja poslovnega celovitega kreditnega registra. HROK je sistem za zbiranje, obdelavo in izmenjavo informacij o vseh kreditnih obveznostih kupca ter ponuja oblikovanje rešitev. Sistem deluje po načelu vzajemnosti, kar pomeni, da informacije o boniteti posameznika lahko prejmejo samo tisti, ki posredujejo informacije. Na podlagi posredovanih informacij sistem oblikuje objektivno poročilo in ne odloča o odobritvi posojila, saj o tem še vedno odloča banka.

Leta 2003 so se začele aktivnosti za oblikovanje sistema o kreditnih zapisih. Leto kasneje je dvajset hrvaških bank podpisalo skupni sporazum o vzpostavitvi hrvaškega registra posojil. Januarja 2005 so banke pridobile soglasje Hrvaške narodne banke, s tem je nastala družba za poslovne storitve HROK d.o.o. Poleti 2006 so banke podpisale Sporazum o skupni uporabi enotne HROK, ter začele pošiljati podatke v skupno zbirko podatkov v registru.

Banke in hranilnice so sedaj izključni uporabniki sistema HROK, nameravajo pa se vključiti tudi kartične in leasinske družbe, saj bo tako pregledna celotna zadolženost potrošnika. Zbiranje podatkov ter posredovanje le-teh v HROK sistem je možno le s predhodnim pisnim soglasjem stranke, ki ga priloži k vlogi za kredit. Stranka mora biti tudi informirana o sistemu z brošuro. Vpogled v register HROK je predpogoj odobritve kredita stranki. Ko stranka zaprosi za kredit, mu je predložen obrazec, kjer se seznanj s sistemom HROK ter dovoli banki vpogled v sistem. Banka, pri kateri kreditojemalec zaprosi za kredit, ne vidi pri kateri banki oziroma hranilnici ima kredite, ampak le finančne podatke o kreditu in njegovo odplačevanje (HROK, 2009).

4.5 Kreditni biro v Švici - Creditreform

Creditreform je švicarsko združenje kreditodajalcev, ki ponuja ekonomske informacije in storitve izterjave dolgov na mednarodnem nivoju. Creditreform ima 180 poslovalnic po Evropi in 8 neodvisnih regionalnih pisarn v Švici. Več kot 165 000 podjetij iz Evrope je članic tega združenja, ki ima svojo tradicijo že od leta 1888 in je drugi najstarejši kreditni biro v Evropi, takoj za Avstrijo.

Creditreform ponuja tri vrste storitev svojim članom in strankam:

1. Informacije

Več kot 70% aktivnih podjetij v švicarski ekonomiji je zabeleženih v registru z možnostjo stalnega poizvedovanja o njih. V registru so zabeležene ekonomske informacije o podjetjih in poročila Creditreform o:

- vseh podjetij v trgovinskem registru,
- okoli 150 000 podjetij, ki niso registrirana v trgovinskem registru,
- pozitivna in negativna poročila,
- in približno 5 900 000 posameznikov iz Švice.

2. Spremljanje

Creditreform spremlja poslovanje komitentov svojih strank ali članov vse do poplačila dolga. Creditreform vzdržuje velik obseg podatkov, ki jih spremljajo in obnavljajo vsakodnevno, ter s tem omogočajo ažurno bazo. Ko v sistemu zaznajo pomembno spremembo stanja pri dolžniku, takoj sporočijo informacijo stranki. To spremembo lahko zaznajo na različne načine, preko:

- poročila izterjatve dolgov,

- informacij o novi zadolženosti,
- uradne objave o spremembi v trgovinskem registru,
- novic iz medijev.

Stranka se lahko odloči o kakšnih spremembah bo obveščena oziroma katere spremembe so pomembne zanj. Morda želi biti obveščena le o spremembah v trgovinskem registru itd. lahko pa se odloči tudi za spremembe na več področjih.

3. Zbiranje dolgov

Creditreform zbere terjatve od kreditojemalcev svojih strank ali članov. Na ta način skrbi za njihovo likvidnost ter preprečuje izgubo. Znotraj te storitve Creditreform skrbi za:

- neposredno pobiranje dolgov, ki jih izvajajo za to usposobljeni specialisti;
- preverjanje kreditne sposobnosti dolžnika (solventnost) preden se uporabi sodni postopek za izterjavo dolga;
- predlaganje najbolj optimalne rešitve za povrnitev terjatev stranki;
- po potrebi vključevanje odvetnika za zbiranje pooblastil pri pridobivanju terjatev ter svetovanje pri nadaljnjem sodnem postopku;
- za spremljanje rokov plačevanja dolga komitenta in korespondenco.

Vsaka fizična ali pravna oseba ima zakonsko pravico do informacij o svoji evidenci v registru od lastnika za zbiranje podatkov. Poleg tega ima oseba tudi pravico do popravka o napakah, ki so navedene v Creditreformu (Creditreform, 2009).

5 Prednosti in slabosti SISBON

Udeleženci, na katere vpliva uvedba novega bonitetnega sistema SISBON, imajo različne poglede na uporabo sistema. Predvsem so si nasprotujoča mnenja ZBS, njihove banke in hranilnice ter na drugi strani Zveze potrošnikov Slovenije, ki poudarjajo predvsem negativno plat SISBON.

5.1 Prednosti SISBON

SISBON so oblikovali z namenom, da bi banke in hranilnice imele večji vpogled v zadolženost fizičnih oseb. Na ta način bi se varneje odločale za višino odobrenega kredita. Posredno so na pregleden način zavarovani tudi komitenti, saj ne dobijo kredita, ki ga kasneje morda ne bi mogli odplačati. Pozitivni vidiki so opisani v nadaljevanju:

1. Pri Združenju bank Slovenije omenjajo predvsem večjo kakovost odobravanja in sklepanja kreditnih poslov pri podpisnicah Dogovora. Pri tem je mišljeno predvsem enostavnejše dokazovanje bonitete komitenta, poenostavitev postopka za odobritev posojila ter s tem krajši čas celotnega postopka. Realnejša ocena pa stranki omogoča odobritev posojila v višini, ki ga je še sposobna odplačati.

2. Preglednejše poslovanje bank in hranilnic s komitenti.
3. Podpisnice imajo v bazi podatkov v SISBON popolnejši vpogled v zadolženost posameznika in kako izpolnjuje obveznosti pri drugih članicah novega informacijskega sistema (SISBON, 2009).
4. Uporaba SISBON bo zmanjšala možnost, da bo banka napačno ocenila kreditno in odplačilno sposobnost. Zmanjšal se bo delež zapadlih neplačanih terjatev, zato se bo posledično zmanjšal tudi delež prezadolženih.
5. Vzpostavitev informacijskega sistema SISBON bo omogočala obojestransko iskren in enakovreden odnos med stranko in kreditodajalcem, kar je osnova za donosno in kvalitetno poslovno razmerje.
6. Novi informacijski sistem bo spremenil tudi obnašanje strank, ki so do sedaj bankam posredovale napačne podatke. Od sedaj naprej bodo komitenti bolj natančni in pošteni pri navajanju podatkov, saj bodo v nasprotnem primeru imeli težave še vsaj naslednjih 6 let (od 1. januarja 2010 štiri leta) pri poslovanju z vsemi bankami, ne samo v Sloveniji, temveč tudi v drugih bankah znotraj držav članic EU.
7. Uvedba SISBON predstavlja napredek v delovanju bančnega sistema z evropsko prakso, saj imajo že skoraj vse članice EU in mnoge druge države podoben sistem ugotavljanja bonitete posameznika.
8. Med finančno krizo, ko je obvladovanje tveganj v splošnem vse pomembnejše, je informacijski sistem za ugotavljanje bonitete fizičnih oseb še pomembnejši, pravi Hermina Govekar Vičič, vodja projekta SISBON pri ZBS (Ugovšek, 2008).

5.2 Slabosti (kritika) SISBON

Zveza potrošnikov Slovenije (v nadaljevanju ZPS) na svojem portalu (Zveza potrošnikov Slovenije, 2009) kritizira sistem za izmenjavo podatkov o boniteti fizičnih oseb SISBON, saj meni, da bodo banke zlorabljale osebne podatke v različne namene. Pri tem navaja tudi možne rešitve za omenjene pomanjkljivosti. Najbolj poudarjene negativne posledice sistema SISBON:

1. Posredovanje velikih količin osebnih podatkov v bazo SISBON brez pristopnih izjav komitentov bank ter brez primerne obveščanja, ZPS šteje za sporno in nekorektno do potrošnikov. Po njihovem mnenju je Zakon o bančništvu (ZBan-1) urejen preveč ohlapno, zato bi ga bilo za bolj učinkovito varstvo osebnih podatkov potrošnikov ZBan-1 potrebno spremeniti.

2. Določila ZBan-1, ki bankam nalagajo vzpostavitev sistema za ugotavljanje bonitet fizičnih oseb, so preveč splošna. Zakon bi moral določati natančen nabor podatkov, ki jih banke še lahko zbirajo, namesto da jim prepušča te odločitve.
ZPS predlaga, da zbirajo osebne podatke o finančnem poslovanju fizičnih oseb nepristranske in neprofitne organizacije (npr. Banka Slovenije, AJPES itd.). Omenjeni podatki so namreč preveč občutljivi, da bi z njimi razpolagalo bančno interesno združenje, saj bi v veliki verjetnosti lahko prišlo do konflikta interesov.
3. Potrošniški organizaciji se tudi zdi sporno, da naj bi dostop do podatkov iz SISBON postopno imele tudi leasinske hiše, nebančni kreditodajalci, ponudniki energetskih in telekomunikacijskih storitev, kataloška prodaja, najemodajalci itd.
ZPS kot argument navaja, da za vključevanje podjetij z nebančnimi storitvami ne obstaja nobena zakonska podlaga, zato bo ZPS pri pristojnih institucijah zahtevala, da se prepreči razpolaganje z osebni podatki v SISBON vsem podjetjem, ki niso banke ali hranilnice.
4. V ZPS menijo, da je cilj takšnega sistema predvsem maksimiranje dobičkov bank pri vsakem posameznem komitentu. Iz zbranih podatkov se bodo banke namreč odločale predvsem za tiste stranke, s katerimi bo dobičkonosno poslovati, ter jim tržile kredite »do roba«, ne da bi bile s tem same ogrožene. V odnosu banke do komitenta ne gre več za to, kolikšen kredit potrebuje, temveč do kolikšne mere ga je še sposoben odplačevati. Če bo banka presodila, da s potrošnikom ni dobičkonosno poslovati, lahko zavrne celo odprtje osnovnega transakcijskega računa, kar ena od bank, to je Nova Kreditna banka Maribor, že prakticira. Če ima potrošnik namreč v bazi podatkov SISBON zapis o neizpolnjevanju obveznosti, vam pri omenjeni banki ne bodo odprli osnovnega računa.
Zato so na ZPS prepričani, da bi za odločanje bank o kreditnem tveganju že zadostovali podatki o preteklem neizpolnjevanju obveznosti komitenta pri poslovanju z bankami.
5. Za večjo učinkovitost presojanja bonitete posameznikov banke nameravajo oblikovati interni ali skupni sistem imenovan »credit scoring« ali kreditno točkovanje. Na podlagi podatkov iz SISBON bodo pripravile kriterije, ki bodo potrošnike razporejale v posamezne bonitetne razrede. Bonitetni razred prikazuje, kolikšna je možnost tveganja, da potrošnik bankrotira ter vrednost posla, ob katerem je banka pripravljena še sprejeti določeno tveganje. Osebe, ki bodo uvrščene v višji bonitetni razred, bodo dobile ugodnejši kredit, saj bo banka imela od stranke dobičkonosnost na daljši rok. V primeru, da bo oseba kategorizirana v nižji bonitetni razred, mu bo banka posojilo bodisi zavrnila bodisi mu ponudila kredit pod slabšimi pogoji. Problem bonitetnega sistema SISBON je že sama predpostavka, da se na podlagi navedenih podatkov v bazi lahko predvideva, da bo posameznik bankrotiral. Iz zbranih podatkov namreč ni mogoče domnevati ali bo potrošnik bankrotiral ali ne, menijo na ZPS. Ravnanje bank je iz tega vidika po njihovem mnenju nepravilno, če se bo oseba na podlagi podatkov uvrstila v nižji bonitetni razred. Poleg tega bi potrošnik z dražjim kreditom imel le še manjše možnosti, da bo obveznosti do banke poravnal. V Sloveniji se bo povečalo socialno razslojevanje, saj bo finančno šibkim ponujena dražja storitev.

Problem SISBON je tudi ta, da bi potrošniki, ki bi se pri več bankah pozanimali o pogojih kredita, z vsako novo ponudbo v bankah prejeli slabše pogoje. Scoring sistem bi namreč pogosto poizvedovanje po kreditih ocenil, kot da so potrošniku pri drugih bankah kredit zavrnil, kar naj bi se zgodilo v primeru iz Nemčije, navajajo na ZPS. Prav tako bodo potrošniki, ki se pogosteje selijo, uvrščeni v nižji bonitetni razred, saj scoring sistem pogoste selitve oceni kot izogibanje upniku, kar se je prav tako zgodilo v Nemčiji.

Preden banke oblikujejo model credit scoringa, je potrebno natančno opredeliti kriterije uporabe podatkov v SISBON, ter način obveščanja uporabe omenjenega modela, s čimer bi preprečili diskriminacijo in oškodovanje potrošnikov.

6. Ena od pomanjkljivosti SISBON, ki jo omenja ZPS je tudi, da v Pravilih poslovanja SISBON ni določenih nobenih sankcij v primeru zlorabe podatkov ali napačnega posredovanja le-teh v bazo, kar bi bilo potrebno spremeniti.
7. Svoboda bank, ko bodo lahko banke same določale kriterije za presojanje bonitete potrošnika, lahko povzroči diskriminacijo na podlagi nacionalnosti, zaposlitve ali naslova prebivališča (tistih, ki živijo v socialno šibkejših soseskah in mestih).
8. Primerjava ponudb na podlagi efektivne obrestne mere (v nadaljevanju EOM), ki jo banke objavijo v svojih cenikih, bo za potrošnika težja, saj bodo banke začele objavljati intervale EOM (npr. od 6% do 10%). Potrošnik bo zato težje presodil, kakšna bo njegova okvirna ponudba. Preglednost trga se bo zaradi tega zmanjšala, prav tako pa tudi konkurenca med ponudniki (Zaradi SISBON-a težje do posojila, 2009).

Na omenjene očitke Hermina Govekar Vičič, vodja SISBON komentira, da jim je zakon naložil vzpostavitev sistema za ocenjevanje bonitet potrošnikov, ter da so se za nabor podatkov, ki jih evidentirajo v SISBON, odločili na podlagi tujih izkušenj. Širitev z drugimi podjetji, ki bi prav tako imela dostop do baze podatkov, je bila predvidena po vzoru drugih evropskih držav, a končne odločitve o tem na Združenju bank Slovenije še niso sprejeli (Elikan, 2008).

Nasprotnega mnenja ZPS so bankirji, ki menijo, da enotna baza podatkov ne vključuje obremenitev z leasingom, zadolženost pri zavarovalnicah in trgovcih, kar je ena od pomanjkljivosti SISBON. Komitent se namreč lahko zadolži pri leasing podjetju, ne odplačuje obrokov, kasneje pa zaprosi za ponovno posojilo pri drugi banki, česar banka na podlagi podatkov iz SISBON ne more razbrati (Zaradi SISBON-a težje do posojila, 2009).

Argument 5. točke je, da imajo banke in hranilnice pravico upoštevati informacije, ki jih razberejo iz baze SISBON, kot želijo same. Pri tem niso zavezane, da morajo posel, za katerega poizvedujejo, tudi odobriti. Poleg tega se v sistemu ne beleži evidenca ali je bil posel zavrnil ali ne, se pa beleži vsak vpogled pooblaščenca v sistem. Pooblaščenec mora izbrati namen vpogleda (sklepanje novega posla, izterjava zapadlih obveznosti, reklamacija

komitenta ali posodabljanje njegovih matičnih podatkov). Iz namena sklepanja novega posla druga banka ali hranilnica ne more razbrati za katero vrsto posla je šlo.

Oblikovanje skupnega credit scoringa v prihodnosti je vprašljivo, saj je za oblikovanje skupne ocene komitenta potrebna daljša zgodovina poslovanja te osebe. Z novelo zakona ZBan-1C se bo doba shranjevanja negativnih dogodkov skrajšala iz 6 na 4 leta, doba pozitivnih dogodkov pa iz 6 na 1 leto. Iz shranjenih podatkov bo zato težko oblikovati bonitetno oceno, ki bo pokazala realno kreditno sposobnost komitenta.

SKLEP

V diplomski nalogi sem predstavila celoten pogled na SISBON. Slovenski informacijski sistem bonitet ali s kratico SISBON je elektronski informacijski sistem, ki omogoča zbiranje, obdelovanje in posredovanje podatkov fizičnih oseb med podpisnicami Dogovora. Na ta način imajo banke in hranilnice ter ostale podpisnice večji in zanesljivejši vpogled v zadolženost komitenta ter njegovo plačilno vedenje. Tveganje, da komitent ne bo mogel odplačati obveznosti, je manjše, saj lahko na podlagi podatkov v sistemu bolj natančno in hitreje ocenijo tveganost v primeru odobritve posla. SISBON je urejen in voden v okviru ZBS, ki nima vpogleda v bazo podatkov, ampak skrbi za korektno izvajanje členov Zakona o bančništvu in Zakona o varstvu osebnih podatkov. Banka ima pravico, preden sklene posel, pogledati v sistem, a pri tem ne potrebuje pisne privolitve komitenta. Vsaka fizična oseba ima prav tako pravico do izpisa svojih podatkov iz SISBON. Izpolniti mora potreben obrazec ter ga oddati pri katerikoli banki ali hranilnici, ki je podpisnica Dogovora. Podatke mora prejeti v roku 15 dni od vložitve vloge za vpogled na domači naslov. Komitent lahko v primeru nestrinjanja vloži zahtevek za popravilo osebnih podatkov v SISBON, ki se morajo v primeru utemeljene pritožbe popraviti v roku 15 dni od vloženega zahtevka (od začetka prihodnjega leta 2010 v roku 3 delavnih dni po noveli ZBan-1C). Vsi podatki v SISBON so obravnavani kot poslovna skrivnost, zato imajo dostop do njih le pooblaščen osebe podpisnic Dogovora, ki dostopajo z digitalnim elektronskim potrdilom.

Sistem zbiranja podatkov o fizičnih osebah v Evropi obstajajo že od leta 1870, ko je nastal prvi kreditni biro Kreditschutzverband v Avstriji. Sledila ji Švica s kreditnim birojem Creditreform in nato tudi druge evropske države. Na Hrvaškem imajo sistem HROK, v Nemčiji pa sistem SCHUFA, po katerem se je SISBON pri prvih korakih tudi zgledoval. Večina evropskih kreditnih sistemom je združenih v evropskem združenju ACCIS, ki deluje s ciljem oblikovati najboljšo prakso informiranja o boniteti strank na evropskem nivoju.

Mnenja o prednostih in slabostih so med udeleženci sistema različna. Predstavniki potrošnikov, Zveza potrošnikov Slovenije, argumentira predvsem negativne aspekte sistema, medtem ko Združenje bank Slovenije, predstavnic bank in hranilnic, zagovarja predvsem pozitivne vidike. Predvsem so si mnenja nasprotujoča glede vključitve novih podpisnic Dogovora. Na ZPS so mnenja, da priključitev leasinskih hiš, izdajatelj kartic itd. ni potrebno,

saj lahko banke dobijo celotno sliko o zadolženosti in plačilnem vedenju komitenta že na podlagi dosedanjih podatkov ter drugih bančnih izpisov. Po drugi strani so na ZBS prepričani, da so z izključitvijo le-teh prikrajšani za pomembne informacije, saj je stranka lahko zadolžena tudi pri drugih kreditodajalcih, česar banka sedaj ne more vedeti. S spremembo Zakona o bančništvu (ZBan-1C) 28. marca 2009, so se rešila marsikatera nesoglasja. Novi zakon je namreč natančno opredelil obseg dovoljenih podatkov, katere finančne institucije imajo dostop ter pravice komitenta v zvezi z dostopom do svojih podatkov v SISBON.

Literatura in viri

1. *Creditreform*. Najdeno 16. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://secure.creditreform.ch/>
2. Elikan, J. (2008, 8. maj). Potrošniki se bojijo zlorab osebnih podatkov s strani bank. *Finance.si*. Najdeno dne 1. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/212419>
3. *15 Fragen und Antworten zur Schufa mit einem Musterbrief: »Wie wehre ich mich gegen falsche Einträge bei den Schufa!«* [Verbraucherzentrale-Bremen]. Najdeno 23. februarja 2009 na spletnem naslovu http://www.verbraucherzentrale-bremen.de/beratung/verbraucherrecht/probleme_schufa.html
4. *HROK*. Najdeno 20. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.hrok.hr/default.aspx>
5. *Individualna presoja bonitete v prihodnosti [Zveza potrošnikov Slovenije]*. Najdeno 5. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.zps.si/osebne-finance/placilni-promet/individualna-presoja-bonitete-v-prihodnosti.html?Itemid=386>
6. Križnik, B. (2009, 14. marec). Brez predlaganih sprememb, prijaznih do potrošnika. *Delo*, str. 16.
7. *KSV1870*. Najdeno 15. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.ksv.at/KSV/1870/>
8. Lajh, O. (2008b, 13. oktober). Večja varnost in manj skrbi. *Revija Kapital*. Najdeno 5. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.revijakapital.com/kapital/poslovnefinance.php?idclanka=6111>
9. *SCHUFA*. Najdeno 18. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.schufa.de/de/home/index.jsp>
10. *SISBON [Združenje bank Slovenije]*. Najdeno 5. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.zbs-giz.si/zdruzenje-bank.asp?StructureId=369>
11. *SISBON – potrošniki pod lupo bank [Zveza potrošnikov Slovenije]*. Najdeno dne 5. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.zps.si/za-medije/izjave-za-javnost-2008/sisbon-potrosniki-pod-lupo-bank.html?Itemid=404>
12. *Role of ACCIS [Združenja ACCIS]*. Najdeno 15. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.accis.eu/index.asp>
13. Ugovšek, J. (2008, 1. december). Sisbon med krizo pridobil pomen. *Finance.si*. Najdeno 1. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.finance.si/231229>
14. *Zagonska koncepcija SISBON- a 2007 [Center za IT koordinacijo]*.
15. Zakon o bančništvu. (2006). *Uradni list RS*. (Št. 131/ 2006, 14. december 2006).
16. Zakon o bančništvu. (2009). *Uradni list RS*. (Št. 19/ 2009, 13. marec 2009).
17. Zakon o varstvu osebnih podatkov. (2004). *Uradni list RS*. (Št. 86/ 2004, 5. avgust 2004).
18. Zakon o varstvu osebnih podatkov. (2007). *Uradni list RS*. (Št. 67/ 2007, 27. julij 2007).
19. *Zaradi SISBON-a težje do posojila [Nepremicnine.si21]*. Najdeno dne 4. februar 2009 na spletnem naslovu http://nepremicnine.si21.com/Novice_iz_sveta_nepremicnin/Zaradi_SISBON-a_tezje_do_posojila.html

20. Zimic, S. (2009, 27. januar). Vse lizinski hiše ne bodo mogle do osebnih finančnih podatkov fizičnih oseb. *Poslovni.Dnevnik.si*. Najdeno dne 6. februarja 2009 na spletnem naslovu http://www.dnevnik.si/poslovni_dnevnik/1042239724
21. *Zveza potrošnikov Slovenije*. Najdeno 8. februarja 2009 na spletnem naslovu <http://www.zps.si/>

PRILOGE

Priloga 1: Zahteva posameznika za izpis podatkov iz SISBON

ZAHTEVA POSAMEZNIKA ZA IZPIS OSEBNIH PODATKOV IZ SISBON

Podpisani _____,

rojen(a) dne _____ v _____,

stanujoč(a) _____,

davčna številka _____,

identifikacija opravljena z dokumentom: tip _____, številka _____,

prosim, da mi skladno s 30. členom Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1) posredujete celoten izpis osebnih podatkov, ki se v SISBON vodijo o meni.

Izpis podatkov pošljite na naslov: ulica _____, hišna št. _____, poštna št. _____, kraj _____.

V _____,

dne _____

Podpis posameznika

Banka:

Prezela oseba: _____

Podpis:

Priloga 2: Zahteva posameznika za popravek osebnih podatkov v SISBON

**ZAHTEVA POSAMEZNIKA
ZA POPRAVEK OSEBNIH PODATKOV V SISBON**

Podpisani _____,

rojen(a) dne _____ v _____,

davčna številka _____,

stanujoč (a) _____,

identifikacija opravljena z dokumentom: tip _____, številka _____

prosim, da skladno z 32. členom Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-1) popravite, dopolnite, blokirate, izbrišete (ustrezno podčrtaj) osebne podatke, za katere dokazujem, da so nepopolni, netočni, neažurni (ustrezno podčrtaj) in da so bili tako zbrani in obdelani v nasprotju z zakonom.

Prijavljam napako v podatkih v banki (navedite naziv banke): _____

Opis napake in dokaz (navedite):

V _____

Dne _____

Podpis posameznika

Banka:

Prezela oseba: _____

Podpis:

Priloga 3: Vpogled osebnih podatkov v SISBON

bon
si2

VPOGLED V SISBON

Podpisani _____, šifra uporabnika _____,

sem vpogledal v SISBON po davčni številki _____ z namenom:

- sklepanje novega posla
- izterjava zapadlih obveznosti
- reklamacija komitenta
- posodobitev komitentovih osebnih podatkov
- drugi nameni _____

Datum vpogleda _____

Šifra vpogleda _____

Banka: _____

Podpis: _____

Priloga 4: 72. člen Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o bančništvu (ZBan-1C)

Za 390. členom se doda novi 390.a člen, ki se glasi:

»390.a člen« (zbiranje in obdelovanje ter sistem izmenjave informacij o boniteti strank)

(1) Vse banke morajo, ne glede na to, ali so članice bančnega interesnega združenja, organizirati in upravljati sistem izmenjave informacij o boniteti strank, ki so fizične osebe. Ta sistem mora organizirati in upravljati bodisi bančno interesno združenje po pooblastilu svojih članic bodisi posebna pravna oseba, ki jo ustanovijo banke in osebe iz drugega odstavka tega člena za organizacijo in upravljanje tega sistema (v nadaljnjem besedilu: upravljavec sistema).

(2) V sistem iz prvega odstavka tega člena:

1. se mora vključiti tudi vsaka finančna institucija s sedežem v Republiki Sloveniji, katere izključna ali pretežna dejavnost je opravljanje storitev finančnega zakupa iz 3. točke 10. člena tega zakona, in ki izpolnjuje enega od naslednjih pogojev:

– v kateri ima banka, banka države članice ali druga družba v bančni skupini, katere članica je banka ali banka države članice, najmanj 20-odstotni delež glasovalnih pravic ali najmanj 20-odstotni delež v kapitalu, ali

– katere bilančna vsota po stanju ob koncu preteklega koledarskega leta je najmanj enaka 50.000.000 eurov, in

2. se lahko vključi vsaka pravna oseba s sedežem v Republiki Sloveniji, ki opravlja storitve izdaje osebnih kartic z odloženim plačilom, če je skupno število veljavnih plačilnih kartic z odloženim plačilom, katerih izdajatelj je, po stanju ob koncu preteklega koledarskega leta najmanj 50.000.

(3) V sistemu iz prvega odstavka tega člena se lahko zbirajo in obdelujejo naslednji podatki o fizični osebi:

1. osebno ime,

2. datum in kraj rojstva,

3. naslov stalnega in začasnega prebivališča,

4. davčna številka,

5. naslednji podatki o osebnem stečaju te osebe:

– o začetku in končanju postopka osebnega stečaja

– o začetku postopka za odpust obveznosti in

– o izdaji in pravnomočnosti sklepa o odpustu obveznosti.

(4) V sistemu iz prvega odstavka tega člena se lahko zbirajo in obdelujejo naslednji podatki o poslih banke ali finančne institucije iz drugega odstavka tega člena s fizično osebo:

1. pri transakcijskih računih:

– datum odprtja transakcijskega računa,

– podatek, ali je odobrena redna ali izredna prekoračitev stanja na tem računu, in znesek odobrene prekoračitve,

2. pri bančnih kreditih, poslih finančnega zakupa iz 3. točke 10. člena tega zakona in poslih začasne prodaje oziroma odkupa iz 117. člena tega zakona:

– datum sklenitve pogodbe,

– znesek odobrenega kredita,

– znesek neodplačanega dela obveznosti,

– znesek in vrsta posamezne anuitete oziroma obroka,

– odplačilna doba,

3. pri garancijah in meničnih avalih:

– datum izdaje garancije oziroma meničnega avala,

– znesek, za katerega je bila izdana garancija oziroma menični aval,

4. pri osebnih karticah z odloženim plačilom in kreditnih karticah:
- datum izdaje kartice,
 - znesek odobrene mesečne porabe,
5. pri prevzetih poroštvih za druge osebe,
- datum prevzema poroštva,
 - znesek obveznosti, za katero je oseba prevzela poroštvo in
 - podatki iz 2. točke tega odstavka o obveznosti glavnega dolžnika, za katerega je oseba prevzela poroštvo, brez podatka o osebnem imenu ali firmi glavnega dolžnika,
6. če oseba zamudi z izpolnitvijo posamezne obveznosti do banke ali finančne institucije iz drugega odstavka tega člena na podlagi posla iz 1. do 4. točke tega odstavka v znesku, ki presega deset eurov in je obdobje zamude daljše od 90 dni:
- datum nastanka zamude,
 - znesek obveznosti, s plačilom katere je oseba v zamudi,
 - podatek, ali je bil zaradi izterjave obveznosti začel postopek prisilne izterjave,
 - odpoved pogodbe zaradi zamude z izpolnitvijo obveznosti,
 - podatek, da je bil zaradi zamude z izpolnitvijo obveznosti blokiran transakcijski račun te osebe, in podatek o ponovni deblokadi računa,
 - obdobje in vrsta morebitnega moratorija,
7. naslednje spremembe podatkov o poslih iz 1. do 5. točke tega odstavka zaradi poslovnih dejanj ali drugih dogodkov, ki nastanejo med trajanjem poslovnega razmerja na podlagi teh poslov, ki ne pomenijo položaja iz 6. točke tega odstavka:
- datum plačila obveznosti,
 - podatke o predčasnem plačilu,
 - sprememba odplačilnega obdobja,
 - sprememba zneska ali vrste posamezne anuitete oziroma obroka.
- (5) Podatki iz tretjega in četrtega odstavka tega člena se v sistemu iz prvega odstavka tega člena zbirajo in obdelujejo za namen upravljanja s kreditnim tveganjem bank in drugih pravnih oseb iz drugega odstavka tega člena in jih je dovoljeno uporabljati samo za ta namen.
- (6) Banke in druge pravne osebe iz drugega odstavka tega člena morajo zaradi upravljanja s kreditnim tveganjem zbirati in obdelovati informacije iz tretjega in četrtega odstavka tega člena o svojih strankah, ki so fizične osebe, in jih posredovati v sistem iz prvega odstavka tega člena.
- (7) Do podatkov o posamezni fizični osebi iz tretjega in četrtega odstavka tega člena lahko dostopajo samo osebe, ki so pri banki ali drugi pravni osebi iz drugega odstavka tega člena pooblaščen za dostopanje do sistema iz prvega odstavka tega člena. Banka ne sme uporabiti podatkov iz tretjega ali četrtega odstavka tega člena pri odločanju o odprtju transakcijskega računa.
- (8) Če banka ali druga pravna oseba iz drugega odstavka tega člena na podlagi ugovora svoje stranke ugotovi, da je v sistemu zajet napačen podatek, mora ta podatek izbrisati v treh delovnih dneh po prejemu ugovora stranke. Prvi stavek tega odstavka se smiselno uporablja tudi, če banka ali druga pravna oseba iz drugega odstavka tega člena sama ugotovi, da je v sistemu zajet napačen podatek.
- (9) Sistem iz prvega odstavka tega člena mora biti zasnovan tako:
1. da je mogoč samo dostop do podatkov o posamezni osebi, prikaz teh podatkov na zaslon in izpis podatkov na papir (v nadaljnjem besedilu: izpis bonitetnih podatkov o posamezni osebi),
 2. da napačni podatek, ki se izbriše po osmem odstavku tega člena, ni več naveden v izpisu bonitetnih podatkov o posamezni osebi takoj, ko je izbrisan.
- (10) Podatke o posameznih poslih iz četrtega odstavka tega člena je v sistemu iz prvega odstavka tega člena dovoljeno hraniti tako, da so ti navedeni v izpisu bonitetnih podatkov o posamezni osebi, do poteka naslednjih rokov:

1. če je pri izpolnjevanju obveznosti nastal položaj iz 6. točke tretjega odstavka tega člena: štirih let po prenehanju obveznosti,
 2. v drugih primerih: enega leta po prenehanju obveznosti.
- (11) Podatke iz 5. točke tretjega odstavka tega člena je v sistemu iz prvega odstavka tega člena dovoljeno hraniti tako, da so ti navedeni v izpisu bonitetnih podatkov o posamezni osebi do poteka petih let po pravnomočnosti sklepa o končanju postopka osebnega stečaja.
- (12) Podatkov iz tretjega in četrtega odstavka tega člena ni dovoljeno uporabljati za neposredno ali ciljno trženje.
- (13) Upravljavec sistema mora:
1. sprejeti pravila sistema, v katerih določi tehnične pogoje za dostop članov do sistema iz prvega odstavka tega člena in druge ukrepe za zavarovanje osebnih podatkov iz tretjega in četrtega odstavka tega člena,
 2. onemogočiti uporabo sistema članici, ki ne izpolnjuje tehničnih pogojev iz 1. točke tega odstavka.
- (14) Upravljavec sistema mora pred začetkom uporabe pravil sistema iz 1. točke trinajstega odstavka tega člena pridobiti soglasje Informacijskega pooblaščenca Republike Slovenije k tem pravilom.«.